

MUSIKFÖRLÄGGAREN

Nr 2 2007

MINNE: Stikkan Anderson
ICMP-kongress i Stockholm
Upphovsmannen i fokus på
Musikförläggarnas Pris 2007

Ledare

FOTO: Peter Hallbom

Sverige är ett, i folkmängd räknat, litet land. Trots detta har vi som industrination kunnat konkurrera framgångsrikt med andra länder. Vi har rentav förmått att skapa ett välstånd som för de allra flesta av jordens innevånare måste te sig ofattbart. Naturligtvis beror detta på många olika saker, exempelvis att vi fått leva i fred i 200 år. Men också på vår unika förmåga att tillvarata de möjligheter som ny teknik medför. Alldeles särskilt på grund av denna förmåga har vi kunnat bygga konkurrenskraftig spetskompetens på en lång rad områden.

Det är just så här man vant sig vid att se på oss utifrån. Men det är inte bara inom verkstadsindustrin, eller forskningsintensiva verksamhetsområden som t ex läkemedelsbranschen, eller på senare tid inom IT, som vi skapat rubriker ute i världen. Även de konstnärligt kreativa yrkesområdena i vårt land har haft förmågan att dra strålkastarljuset till sig. Det kan räcka med att nämna Astrid Lindgren, Ingmar Bergman och ABBA för att konkretisera detta.

Men så var det det här med Internet. Och då tycks alla relevanta jämförelser upphöra. För trots att allt fler börjar inse att Internet inte endast är en underhållningsplattform, utan också en marknadsplats, verkar just vi ha särskilt svårt att ta till oss, att också en digital marknadsplats kräver vissa spelregler, på samma sätt som marknader i den fysiska världen. Utan spelregler går det inte att bygga välstånd! Utan spelregler försvinner drivkrafterna!

Det som gäller för verkstadsindustrin, eller sjukvården, eller vilket annat som helst av alla de professionella yrkesområden där människor har sin utkomst, måste gälla också för de yrkesgrupper som lever av sitt konstnärliga skapande. Även de människorna måste ha rätt att få betalt för sina arbetsinsatser och sina produkter.

I Europa finns det ungefär en miljon sällskapsanslutna rättighetshavare på musikens område. I Sverige är antalet Stimanslutna 50.000.

Inget annat yrkesområde kan som musiken uppvisa en lika stark koppling mellan produkt och kund. Trots detta hör vi snart sagt dagligen uttalanden som pekar mot att just denna grupp kan komma att offras som svar på det yttre tryck som uppstått som en direkt följd av att spelreglerna är otydliga. En samhällselig konsekvensanalys värd namnet vore nu i högsta grad på sin plats!

Utanför våra gränser undrar man allt oftare hur ett land som tidigare byggt sitt välstånd på skaparkraft, forskning, teknik och innovationer nu så till den grad tycks våga riskera att kapa den gren det självt sitter på! Kan man då bli annat än glad av att läsa Cecilia Renfors utredning om upphovsrätten på Internet? Hon har ju insett att bred information och utbildning om vad upphovsrätt är och betyder både för ett industrisamhälle och ett informations-samhälle är förutsättningen också för ett framtida välståndsbygge!

Skribent:
Kjell-Åke Hamrén

smff

SVENSKA MUSIKFÖRLÄGGAREFÖRENINGEN

Utgivare: SMFF, Box 27327, SE -102 54, Sandhamnsgatan 79, +46(0)8 783 88 00, info@smff.se, www.smff.se

innehåll

MUSIKFÖRLÄGGAREN, Nr 2

Redaktör & layout:

Johanna Lundborg

Layout & original:

Anneli Andersson

Skribenter i**detta nummer:**

Kjell-Åke Hamrén

Nutta Hultman

Johan Bergby

Johanna Lundborg

Claes Olson

Illustratör:

Sofia Gillström /henrik&sofia

Fotograf:

Peter Hallbom

Ansvarig utgivare:

Kjell-Åke Hamrén

Tryckeri:

EkotryckRedners AB

ICMP-kongress i Stockholm	4
SMFF BERÄTTAR: Musikförläggarnas Pris 2007	8
MINNE: Så minns vi Stikkan	10
ORDFÖRANDEN: Varför internationellt samarbete?	14
UPPHOVS RÄTT: Juridik med Johan	16
JONNY, The Writers dagbok	18
TILL SIST: Notiser	20

SMFF är de svenska musikförlagens branschorganisation.

SMFF är huvudman för STIM, tillsammans med upphovsmännens föreningar, FST & SKAP.

SMFF representerar musikförläggarna i många andra organisationer samt i den internationella musikkonfederationen ICMP.

Jag är glad att kunna presentera det andra numret av SMFF:s tidning Musikförläggaren. Här tecknar Kjell-Åke Hamrén ett minnesporträtt av Stikkan Anderson, musikförläggaren med stort "M", som gick bort för tio år sedan. Stikkan Anderson förstod tidigt vikten av ett nära och konstruktivt arbete över gränserna. I rapporten från årets ICMP-kongressen i Stockholm ser vi att många förläggare världen över idag delar den visionen. Att samarbetet med kreativa låtskrivare är grundläggande för fortsatt framgångsrik verksamhet avspeglas i SMFF:s årliga prisgala. Årets nominerade upphovsmän finner ni på sidan nio.

Johanna Lundborg
Redaktör

FOTO: Peter Hallbom

ICMP

– kongress i Stockholm

Representanter för musikförläggarnas världsorganisation ICMP samlades i mitten av juni till kongress i Stockholm, där de internationella frågorna stod i förgrunden.

Då det i år var Sveriges tur att vara värdar för ICMP:s årsmöte i Stockholm den 14–15 juni, tog SMFF tillfället i akt att bjuda in till ett seminarium på Hotel Rival. På agendan stod bland annat ämnen som musikindustrins nya internationella infrastruktur och EU-kommissionens rekommendation om kollektiv gränsöverskridande förvaltning av upphovsrätt på Internet, ett ärende som just nu är ute på remiss bland medlemsstaterna. Några av världens ledande musikförläggare var på plats och föreläste under eftermiddagen.

I publiken fanns förutom svenska musikförläggare även representanter för STIM och Statens Kulturråd, politiska beslutsfattare, media och internationella gäster från USA, Frankrike, Italien, Belgien, Ungern samt de skandinaviska länderna.

SMFF:s ordförande Kjell-Åke Hamrén valdes vid årsmötet till President för ICMP samt till ordförande i ICMP:s Serious Music Publishers Bureau. Han öppnade seminariet med att säga:

– EU-kommissionens rekommendation är av stor betydelse för musikbranschen och ICMP ställer sig mycket positivt till dess grundidé. Kommissionens rekommendation placerar rättigheterna till repertoaren där de hör hemma, det vill säga hos rättsinnehavarna. Detta är ett sätt att skydda copyrightens värde. En annan aspekt av copyrightens värde kommer till uttryck i frågan om fildelning. Vår åsikt är att det är viktigt att inte olika länders lagstiftning omöjliggör framväxten av en dynamisk laglig e-handel med musik.

ICMP:s ordförande Frans de Wit från Holland betonade vidare i seminariet musikförlagens betydelse för musiklivet.

– I Europa omsätter musikförlagen årligen närmare 3 miljarder euro. Ungefär två tredjedelar av detta belopp är pengar som tillfaller upphovsmännen.

de Wit lyfte även fram förlagens roll för den ökade spridningen av musik till andra länder samt ett rikt diverserat kulturliv. Ämnet för Ralph Peer II, chef för Peermusic (världens största oberoende musikförlag), var ”The value of copyright”. Han menade att det är fullkomligt fel att ifrågasätta upphovsrättens betydelse och påstå att begreppet ”copyright” på något sätt skulle vara hämmande för utvecklingen.

Föreläsare på seminariet från vänster:

Frans de Wit (ordförande i ICMP)

Mimma Guastoni (tidigare chef för det italienska förlaget Ricordi),

Ralph Peer II (chef för peermusic)

Terry Foster-Key (EMI:s expert på upphovsrättsorganisationer)

FOTO: Peter Hallbom

– Vissa menar att upphovsrätt hämmar nya idéer. Min åsikt är att upphovsrätten idag snarast är viktigare än någonsin för ett fritt kreativt skapande.

Mimma Guastoni, tidigare chef för det legendariska italienska förlaget Ricordi (vars grundare Giulio Ricordi publicerade verk av storheter som Puccini och Verdi), talade ur ett historiskt perspektiv om behovet av långsiktigt tänkande.

– Idag är det få som vågar ta risker inom den seriösa musiken. Man vill helt enkelt se resultaten för snabbt, sa hon.

Mimma pratade om att man som musikförläggare måste vara beredd att ta risker för att lyckas. Hon betonade även betydelsen av att i rollen som förläggare visa respekt för kompositören.

– Jag insisterar på att inom konstmusiken måste man vara passionerad och hängiven kompositören. Idag är det svårt att uppnå mediala framgångar, och lyckas man med det så blir den ofta kortlivad. Idag måste vi skapa långsiktiga relationer, för det tar tid att lära sig förstå den nya musiken.

Musikbranschens förändrade förutsättningar till följd av utvecklingen på Internet och behovet av nya fungerande affärsmodeller var ett återkommande inslag i debatten. Terry Foster-Key är en ledande expert på upphovsrättsorganisationer och har arbetat med förlagsverksamhet ända sedan 1970 (inom EMI Music Publishing). Terry menade att det nu är hög tid för såväl upphovsrättsorganisationer som musikförläggare att

tänka om för att underlätta en gränsöverskridande licensiering av musik inom EU.

– De existerande modellerna måste förändras och alla aktörer måste börja samarbeta mer över gränserna. Vi måste börja tänka mer internationellt. Musikbranschen har till exempel inte råd med att upphovsrättsorganisationer i olika länder arbetar oberoende av varandra på nationell nivå, när de ändå gör samma saker. Vi måste få en bredare struktur, både inom EU och i resten av världen. Och ett skäl att stödja EU-kommissionens rekommendation är att den skyddar oss från de giriga upphovsrättsorganisationer som dumpar sina avgifter för att attrahera.

Foster-Key berömde STIM, som han ser som ett gott föredöme för andra organisationer.

– STIM är idag de enda inom EU som har en databas som klarar av multinationell licensiering. Med ett leende avslutade Kjell-Åke Hamrén seminariet med att ställa en fråga:

– Är musikförlagen fortfarande en förutsättning för de tusentals låtskrivare och upphovsmän som försöker skapa sig en rimlig ekonomisk tillvaro av sitt konstnärskap – och är inte förlagen rentav helt nödvändiga för ett rikt och diverserat musikliv?

Frans de Wit svarade att han med största nöje egentligen skulle kunna utveckla sitt svar i flera timmar, men att det ändå fick räcka med ett kort och koncist:

– Absolut!

Skribent:
Claes Olson

Frans de Wit (ordförande i ICMP) och Kjell-Åke Hamrén (President i ICMP), 01:
 Claudia Salazar från STIM, 02:
 Från vänster Steinar Fjeld (från NMFF), Leif A Dramstad (från NMFF) och Kjetil Skarby
 (förlagschef på Gehrmans). Johanna Lundborg (SMFF) i bakgrunden., 03:
 Kjell-Åke Hamrén som inledde seminariet, 04:
 Ralph Peer II, en av föreläsarna (chef för peermusic), 05:

01.

02.

ICMP FAKTA

- ICMP (International Confederation of Music Publishers) består av representanter för ett 30-tal nationella musikförläggarsorganisationer samt IMPA (International Music Publishers Association).
- SMFF representeras i ICMP förutom av Kjell-Åke Hamrén även av sin vice ordförande Lars Karlsson (Popular Music Bureau). SMFF:s förre vice ordförande Stefan Egmar (Stiggy Music) är hedersmedlem i ICMP sedan sin tid som konfederationens President.

03.

04.

FOTON: Peter Hallbom

05.

- Musikförlagen sätter upphovsmannen i fokus

SMFF:s egen prisgala "Musikförläggarnas Pris" äger nu rum för femte året i rad. Denna gång på Berns Salonger i Stockholm, fredagen den 26 oktober. Upphovsmän/låtskrivare kommer att, under en festlunch, premieras i åtta olika kategorier.

Priset initierades till SMFF:s 75-års jubileum 2003 och har sedan dess varit ett årligt uppskattat evenemang. Formen för festen har varierat något under åren, från ursprungsfestens storslagna arrangemang ute i Europafilms Studios till Nalens välbesökta mingelfester de följande två åren. 2006 prövades ett något annorlunda upplägg, inspirerat av det brittiska, prestigefyllda, Ivor Novello Awards. Festen avhölls som ett lunch-arrangemang vilket blev mycket uppskattat. Även i år startar prisgalan till lunch och den kommer att hållas på Berns Salonger i Stockholm.

Juryarbetet har förändrats något till årets upplaga och involverar SMFF:s medlemsförlag i större utsträckning än vad som tidigare var fallet. Nomineringslistor har sammanställts och sänts ut till förlagen för omröstning. Förlagen har fått rösta fram nominerade och vinnare i följande fyra kategorier: Årets Textförfattare/Årets Kompositör, Årets Låt, Årets Internationella framgång och Årets Nykomling.

ILLUSTRATION: Sofia Gillström

Ytterligare två priser har instiftats till 2007 års prisutdelning. Konstmusikkdelen har utökats och omfattar nu ett pris för kamarmusik och ett för större ensembler/opera. Ett nytt pris kommer också att gå till Årets mest spelade låt under perioden – som när det gäller Musikförläggarnas Pris räknas från 1 juli 2006 till 30 juni 2007.

Nominerade och vinnare i Konstmusikkdelens två priser har tagits fram genom en specialjury som har bestått av följande, inom området mycket kunniga, personer: Cecilia Rydinger Alin (Kungliga Musikhögskolan, dirigent), Tale Olsson (Konsertmästare, violinist), Anna-Karin Larsson (Redaktionschef Sveriges Radio P2), Torbjörn Eriksson (Press- och informationschef, Kungliga Operan) och Stefan Forsberg (VD för Stockholms Konserthusstiftelse).

Som tidigare år ligger det på SMFF:s styrelse att utse mottagaren av Lifetime Achievement-priset. Alla vinnare får mottaga den exklusiva glasstatyetten signerad Bertil Vallien.

Juryarbetet för i år är avslutat och de nominerade till 2007 års Musikförläggarnas Pris är listade till höger.

Musikförlagen sätter upphovsmannen i fokus har varit devisen för Musikförläggarnas Pris alltsedan starten för fyra år sedan. Om man är låtskrivare och samtidigt artist får man automatiskt uppmärksamhet av media och publik. Men det finns också ett stort antal låtskrivare som är mer anonyma och lätt glöms bort i viktiga sammanhang. Många ser låtskrivare synonymt med artist och pratar om att det svenska musikundret har kommit av sig. I själva verket förhåller det sig precis tvärtom, vilket inte minst STIM:s senaste årsredovisning än en gång bevisar. Svenska låtskrivare som Max Martin, Jörgen Elofsson, Christian Karlsson, Pontus Winnberg, Pär Åström, Anders Bagge skriver för världsartister som Madonna, Britney Spears, Celine Dion, Kelly Clarkson, Nick Lachey m fl. Vi har ett antal svenska låtskrivarteam som gör stor succé på den japanska marknaden, bl a Fredrik Hult, Ola Larsson och Jonas Engstrand vars låtar sålt i miljontals exemplar. Listan kan göras lång.

Information och inbjudningar till galan sändes ut i mitten av september. Hjärtligt välkomna önskar Svenska Musikförläggareföreningen!

Skribent:
Nutta Hultman

Nominerade 2007:

ÅRETS TEXTFÖRFATTARE / ÅRETS KOMPOSITÖR

Salem Al Fakir [AI Fakir Songs/EMI Music Publ]
Jason Diakité [Juju Publ/Universal Music Publ]
Ola Salo [Madhouse, Universal Music Publ]
Maria Andersson / Josephine Forsman [Universal Music Publ]

ÅRETS INTERNATIONELLA FRAMGÅNG

Mando Diao [EMI Music Publ]
Max Martin [Maratone/Kobalt]
Peter, Bjorn & John [EMI Music Publ]
Anoo Bhagavan / Niclas von der Burgh / Jonas von der Burgh [EMI Music Publ/Universal Music Publ]

ÅRETS SVENSKA LÅT

"7-mila kliv" – David Stenmarck/Martin Stenmarck [Planet Plant Publ/Peermusic]
"Release me" – Erik Althoff [Riviera Stockholm Music Publ]
"Young folks" – Peter Morén, Björn Yttling & John Eriksson [EMI Music Publ]
"Good song" – Salem Al Fakir [AI Fakir Songs/EMI Music Publ]

ÅRETS NYKOMLING

Maia Hirasawa [Warner/Chappell Music Scand]
Salem Al Fakir [AI Fakir Songs/EMI Music Publ]
Oh Laura [Cosmos Songs/Bonnier Music Publ]
Måns Zelmerlöw [Warner/Chappell Music Scand]

ÅRETS KONSTMUSIKPRIS – större ensemble/opera

"Marche Funèbre – Be still my child" - Sven-David Sandström [Gehrmans Musikförlag]
"Open ground" – Victoria Borisova-Ollas [Unischott Scand]
"Symfoni nr 4" – Anders Eliasson [Gehrmans Musikförlag]
"Träskoprinssessan" – Jonas Forssell (musik) Maria Sundqvist (libretto) [manus]

ÅRETS KONSTMUSIKPRIS – kamarmusik

"Carillon" – Rolf Martinsson [Gehrmans Musikförlag]
"His masters voice" – Hanna Hartman [manus]
"The world as I see it" – Carl Unander Scharin [manus]
"Trio jubilee" – Csaba Déak [manus]

Dessutom kommer ytterligare två priser att delas ut till upphovsmän under eftermiddagen:

ÅRETS MEST SPELADE LÅT, baserat på statistik från STIM.
LIFETIME ACHIEVEMENT, till en upphovsman vars kreativa insats har satt bestående spår i svenskt musikliv.

SÅ MINNS VI

Stikkan Anderson

Stikkan Anderson var Musikförläggaren med stort M, tillika hedersmedlem i SMFF. I höst är det 10 år sedan han gick bort. Kjell-Åke Hamrén tecknar ett personligt porträtt till hans minne.

Midsommarfrände på Viggso

Från vänster: Tomas Ledin, Stikkan Anderson samt Kjell-Åke Hamrén

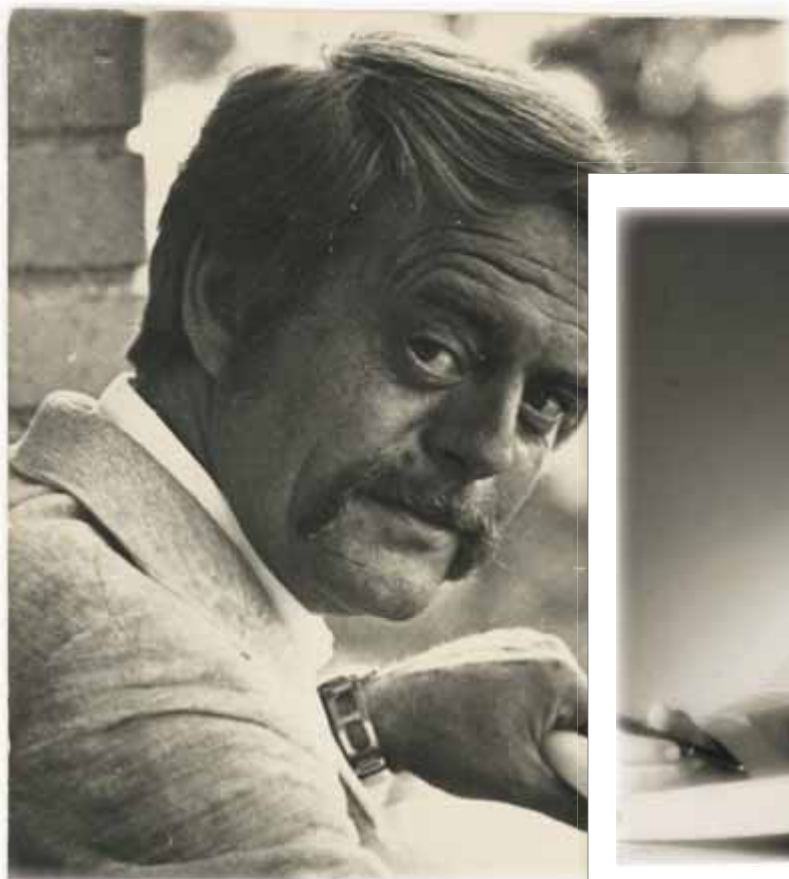
Musikförläggaren med stort M

Den 12 september 2007 var det 10 år sedan Stig ”Stikkan” Anderson gick ur tiden. Många med mig får säkert känslan att det är smått ofattbart att det redan hunnit gå så många år, särskilt som Stikkans ”närvaro” i vissa avseenden ännu känns så påtaglig. Till detta finns det naturligtvis flera orsaker. En är alldeles uppenbar: Polar Music Prize, som årligen sedan 1992 sprider ljus och glans över hans minne och livsgärning. En annan, men mindre uppenbar orsak, är att flera av hans idéer om musik och musikens affärsmässiga spridning lever vidare – dels i kraft av sin egen inneboende styrka, dels genom alla dem som kom att arbeta i hans närhet. Vi är ju många (numera i olika grad av medelålder) som gått i hans lära och som nu arbetar på centrala positioner inom de delar av musiklivet där han själv var verksam. Särskilt uppenbart är det sistnämnda förhållandet inom musikförlagsbranschen, det verksamhetsområde som han själv

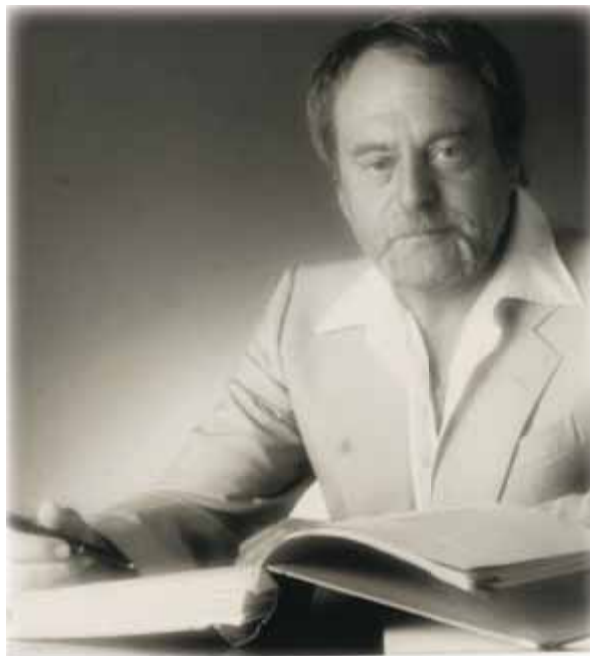
främst identifierade sig med. Han var ju Musikförläggaren med stort M – som för övrigt ansåg att titeln var förbehållen endast de som själva ägde sina musikförlag. Men viktigare än allt annat som gör att hans närvaro ännu tycks så påtaglig, åtminstone för oss som jobbar i den s.k. Branschen, är den närmast strukturella betydelse som hans sätt att driva musikförlag kom att få.

Uppsving för grammofonindustrin

För att bättre förstå ”det nya” som – musikförläggaren – Stikkan Anderson kom med, får man först ta en titt på 1950-talets svenska musikliv, det årtionde vid vars slut han beslöt att ge upp jobbet som folkskollärare för att bli musikförläggare på heltid. För då fanns minsann ingen webb att lägga ut musiken på, och TV-mediet skulle inte slå igenom stort förrän en bit in på 60-talet, därtill med begränsad sändningstid och i blott en kanal. Ja, till

Privat bild

Privat bild

och med Riksradiön, som ända sedan 1920-talet hade varit ett centralt medium för musik i de svenska hemmen, var fortfarande mycket begränsad utbudsmässigt. I grova drag kan man säga att den populärmusikaliska infrastrukturen fortfarande dominerades av dansbanor och folkparker – och den traditionella musikhandeln. Gösta ”Snoddas” Nordgren med sin Flottarkärlek levde sida vid sida med Owe Thörnqvist och hans Rotmosrock – och praktiskt taget varje stad eller större samhälle av viss självaktning ute i landsorten hade en egen musikaffär (helt skild från bok- och pappershandeln) som tillhandahöll ett försvarligt utbud av både noter och grammofonskivor – och i många fall såväl musikinstrument som tillbehör av skilda slag.

Men vid just den här tiden fick grammofonindustrin, nu genom vinylskivan, ännu ett exempellöst uppsving, även om den musikförlagsledda notutgivningen och dess vidareförsäljning i återförsäljarledet fortfarande höll stånd som den ursprungliga fasta klippan i den affärsmässiga delen av det som så småningom skulle börja kallas ”musikbranschen”. Tiden sammanföll också med Musikradions entré på scenen – liksom med Stikkans egen entré med musikförlaget Sweden Music AB och grammofonbolaget Polar Music

(det senare tillsammans med affärspartnern Bengt Bernhag, som sedermera gick bort i förtid).

Tivedshambo och Klas-Göran

Den då ännu inte 30-årige Stikkan Anderson var i och för sig inte helt okänd för den populärmusikaliskt orienterade allmänheten, han hade ju redan så tidigt som under den senare delen av 40-talet låtit höra tala om sig med sin Tivedshambo, en utomordentligt bra hambo som numera spelas oförtjänt lite. Men som musikförläggare var han till att börja med ”lillebror” (hans eget uttryck) vid sidan av etablerade musikförläggare som t.ex. Erik Börjegård på Nordiska Musikförlaget, Lennart Reuterskiöld på Reuter & Reuter Förlags AB och Thore Ehrling på förlaget som bar dennes eget namn. Men det skulle sannerligen inte dröja länge innan han lät höra talas om sig också i detta sammanhang. Jag tänker främst på utgivningen 1959 av ”Klas-Göran”, som blev inte bara Stikkans eget stora genombrott som musikförläggare, utan också det hejdunderande genombrottet för en viss Barbro Svensson från Järvsö, som över en natt blev Lill-Babs med hela svenska folket (”Lill-Babs” för att kunna skilja henne från den äldre artistgiganten Alice Babs).

PORTRÄTT

FOTO: Polar Music International AB

Det internationella kontaktnätet

Nu vore det naturligtvis djupt orättvist mot Stikkans äldre kollegor och föregångare, om jag här skapade intrycket av att Stikkan var den förste som förstod den djupare betydelsen av ett internationellt kontaktnät. Så var det naturligtvis inte. Stockholm hade redan före andra världskriget framgångsrikt börjat konkurrera med Köpenhamn om positionen som Nordens musikförlagscentrum, och många mycket omfattande repertoaravtal mellan stora kontinentala musikförlag och Stockholmsbaserade musikförlag kom till stånd redan på 1930-talet, vilket längre fram i tiden kom att ha avgörande betydelse för att de anglosaxiska musikförlag (som

sedermera blev de stora internationella musikförlagskoncernerna) skulle etablera sina nordiska dotterbolag i just Stockholm.

Men ingen såg som Stikkan att den typ av avtalsöverenskommelse – musikförlag emellan – som ännu under 1950-talet tillämpades för att upplåta repertoar från ett land eller copyrightterritorium till ett annat, var antingen ur takt med tiden eller inte gjordes bruk av till sin fulla potential. Den ena sidan av saken var att tyngdpunkten i avtalen hade närmast slagsida mot utgivning av noter, och därmed långt ifrån fullt ut avspeglade de exploateringsmöjligheter som den moderna grammofonskivan och därmed etermedierna helt nyligen hade gett upphov till. Den andra sidan

av saken var att så få musikförläggare brukade utnyttja till fullo den möjlighet till avtalsförlängning som avtalstexten vanligen brukade medge. Dessa avtal, vare sig det gällde ett enskilt musikverk, en grupp av verk eller en hel s.k. katalog, stipulerade oftast möjligheten till en förlängning efter de standardmässiga tre åren, i det fall den lokale musikförläggaren – inom sex månader räknat från datum för kontraktet – lyckades åstadkomma en s.k. lokal version, dvs i praktiken en lokal inspelning eller notutgåva (med text på lokalt språk).

Stikkan insåg vidare att den som likt han själv startar ett musikförlag från scratch och vill driva omfattande originalutgivning för hemmamarknaden har oöverträffad hjälp av en omfattande internationell backlist. Men dessutom förstod han att det inte räcker med att bara få avtalen i sig, och att kunna erbjuda en internationell repertoar, utan att repertoaren också måste kunna förankras lokalt för att bli framgångsrik – samtidigt som affärskontakterna på kontinenten måste grundas i personliga relationer och förtroenden för att de mest attraktiva titlarna skulle komma hans väg innan attraktionskraften i låtarna redan var förverkad.

Sekundär exploatering

Sålunda reste Stikkan under flera år på 1960-talet mycket flitigt inom Norden och på den europeiska kontinenten, för att bekanta sig personligen med de förläggare han ville samarbeta med. Han var i sammanhanget också särskilt lyhörd för vilken musik som gick hem i deras olika länder, vad som gjorde sig i radio, vad som gick hem i TV etc. Och i takt med att avtalen för hela Norden blev hans, skrev han själv svenska texter i översättning, som först spelades in på grammfon och sedermera i radio. Men det mest särpräglade draget hos Stikkan var att han ofta såg s.k. sekundära exploateringsmöjligheter i det han gjorde. I sammanhanget yttrade sig detta så att samtidigt som han själv skrev svenska texter till kontinentala hits, som spelades in på Polar (med förlagsrättigheterna i Sweden Music) och placerade sig på någon av Melodiradions topplistor (Kvällstoppen, Tio i topp, Svensktoppen), erbjöd han själv andra musikförläggare i de nordiska grannländerna att göra egna lokala versioner för det egna landet av samma låtar.

En parallell till detta affärstänkande var hans vurm för att på andra grammfonbolags skivutgivning av singlar och EP-skivor placera egna förlagsrättigheter (originalutgivna eller subförlagda) på deras s.k. B-sidor.

”B-sidorna som bekant”, sa han ofta, ”säljer ju minst lika mycket som A-sidorna”. Så här pågick det oavbrutet under hela 1960-talet och åtminstone fram till dess att ABBA fick sitt stora genombrott på 1970-talet, viket naturligtvis medförde att Stikkan kom att få arbetsuppgifter av en helt annan karaktär. Men det senare är en helt annan sak, och – som det brukar heta – historia!

En av de verkligt stora

Stikkan skrev i en aldrig sinande ström avtal med andra musikförläggare över hela världen, gjorde lokala versioner i Sverige och erbjöd kollegor i grannländerna att göra samma sak i sina egna länder och på sina egna språk. Han upptäckte den ena talangen efter den andra – både artister och låtskrivare – vilka han ofta

kunde erbjuda en karriär, inte minst i kraft av det omfattande kontaktnät av trogna samarbetspartners han byggt upp i land efter land. Han gav samtidigt ut skivor på löpande band, med låtar förlagda på det egna förlaget. Och med tiden blev det egna förlaget ett stort förlag, såväl inhemska som utländska repertoar inräknad, och hans framgångar uppmärksammades långt utanför det egna landets gränser – vilket till sist ledde till att även andra än de som ingick i hans eget internationella nätverk av musikförläggare ville att just han och hans förlag skulle exploatera deras repertoar i Norden. Mot slutet av sin aktiva karriär som musikförläggare var Stikkan en för nordiska förhållanden osannolikt hyllad man inom den internationella musikförlagsbranschen, och den respekt med vilken han möttes av utländska kollegor kan knappast ha haft något motstycke i den svenska musikförlagshistorien.

Det var självfallet många saker och egenskaper som bidrog till att göra Stikkan till Musikförläggaren med stort M. Hit hörde utan tvivel hans genuina musikalitet och alldeles ousinliga och repertoarmässigt breda klockarkärlek till Musiken. Hit hörde också förmågan att förstå hur olika saker och ting hörde ihop i ”musikens underbara värld”, och vilka effekter olika handlingsalternativ skulle komma att få. En tredje sak var hans intuitiva känsla för när det var ”dags att slå till” – men så hade han också ”känsla för feeling”!

Men hans personlighet rymde dessutom en hel del paradoxer, vilket som bekant inte är helt ovanligt i kreativa sammanhang. Ett typiskt exempel på detta var att just han – han som ansåg att modern musikförlagsverksamhet behövde en bredare exploateringsbas än bara notgivning – hade ett så romantiskt förhållande till noter och deras utgivning. I takt med att han genom åren köpte upp andras musikförlag, investerade han också ansenliga belopp i en bok- och notutgivningsverksamhet som med tiden fick respektfull omfattning. Och fastän en alldeles nyutgiven platta i LP- eller CD-format kunde vara källan till hans största affärsmässiga tillfredsställelse, såg han aldrig så lycklig ut som när han fick se det allra första exemplaret av en just nytryckt bok- eller notutgåva!

Men så sa han också många gånger att ingenting är större för en musikförläggare, än när det egna förlagets låtar blir tryckta i skolans sångboksantologier, ”för då vet man att musiken kommer att leva i generationer framöver”.

För detta och för den innovativa skaparglädje – parad med stor värme och smittande humor – med vilken han gav musikförläggaryrket sin välförtjänta plats i solen, hedrar vi i höst minnet av vår hedersmedlem Stikkan Anderson!

Skribent:
Kjell-Åke Hamrén

Varför internationellt samarbete?

För bara något årtionde sedan kunde skotten mellan de olika musikområden där vi musikförläggare är verksamma, fortfarande se vattentäta ut. Somliga ägnade sig åt utgivning av noter, för användning i undervisning eller hemmabruk. Andra specialiserade sig på den klassiska traditionen och tillhandahöll uppförandematerial för orkestrar och operahus. Medan alltför – särskilt inom populärmusiken – började gå direkt på den klingande musiken, utan att ta "omvägen" via noter. Man gav eller skickade istället s.k. demotejper till dem man ville nå med sin musik, som exempelvis radioproducenter, skivutgivare, discjockeys m fl.

Sedan dess har musikvärlden förändrats radikalt. Etermediemarknaderna är avreglerade och den digitala tekniken har för all framtid förändrat villkoren för all slags musikutgivning.

Detta har inneburit att vi musikförläggare fått lägga stor möda på dubbla strategier, dels en för den "gamla" världen med exploatering av fysiska produkter, dels en annan för den "nya" världen med exploatering i digitala format. Att det blivit så är inget konstigt. Den gamla "offline-marknaden" är fortfarande väsentligen större än den nya "online-marknaden", åtminstone för legala exploateringsformer. Så har det för övrigt alltid sett ut i musikhistorien, när ny teknik skapat förutsättningar för nya marknader. Det nya har under en längre eller kortare övergångstid vuxit fram parallellt med det gamla. För det mesta har en hel del av det gamla fortsatt att leva kvar, sida vid sida med det nya.

Men det som mer än någonting annat skiljer vår tids teknikskifte från tidigare strukturella omvandlingar, är att den digitala tekniken har fört musikförläggare på olika verksamhetsområden mycket närmare varandra än någonsin tidigare. Idag jobbar snart sagt alla – oavsett om man har inriktning på notböcker, opera, körsång, pop eller rock – med samma slags digitala verktyg och med alldeles likartade problem av t ex politisk eller juridisk art.

Förutom vår egen aktiva exploatering av våra upphovsmäns verk, administrerar vi musikförläggare även vissa rättigheter åt våra upphovsmän. En typisk rättighet av detta slag är den upplåtelse vi ger en utgivare av t ex en sångbok, när utgivaren ifråga vill trycka noterna och texten till ett visst verk för en viss upplaga. Det här är exempel på en typ av rättighet som vi musikförläggare är ensamma om. Licenseerna för sådan vidaretryckning avseende texter och noter ingår med andra ord inte i det som upphovsmännen överlåter på STIM och dess syster-sällskap, vilka förvaltar rättigheterna till framföranden och inspelningar. En av de stora utmaningarna för just oss musikförläggare, är att vi även fortsättningsvis ska kunna göra ett bra administrativt jobb åt våra upphovsmän och licensiera den grafiska rättigheten till deras verk (texter och noter) när andra vill återge den. Den stora skillnaden mot förr i detta avseende är att antalet medier för exploatering av de grafiska rättigheterna numera är långt större. Idag finns det t ex CD-skivor och chips för karaokeanvändning, på vilka tusen och åter tusentals texter kan finnas lagrade, dvs tusentals grafiska rättigheter vilka var och en kräver ett individuellt tillstånd. På samma sätt finns det DVD-produktioner, där noter och texter kan återges i stort antal, tillsammans med inspelad musik och annat material av t ex biografiskt slag. Även i detta fall förutsätts ett individuellt tillstånd för varje grafisk rättighet. Över huvud taget finns det idag – på IP-baserade plattformar – en lång rad digitala återgivningsmöjligheter, vilka det är musikförläggarens uppgift att ha kunskap om, för att på sina upphovsmäns vägnar kunna licensiera legal exploatering. Sist och slutligen handlar detta om att kunna utveckla rationella licensieringsrutiner som både är användarvänliga och som möjliggör den rimliga överblick som är nödvändig för vi ska kunna ha en uppfattning om vilka producenter som använder vad i rättighetshänseende.

För att så bra som möjligt kunna åstadkomma detta utvecklingsarbete, parallellt med vårt dagliga arbete att exploatera våra upphovsmäns verk via redan etablerade licensieringsverktyg, är ett rikligt utbyte av idéer och erfarenheter med kollegor världen över

helt nödvändigt. Vi har helt enkelt inte råd att uppfinna hjulet på nytt, i land efter land. Samtidigt måste vi samarbeta kring idéer och erfarenheter också av det skälet, att den digitala tekniken de facto är gränsöverskridande. Dessutom måste vi samarbeta internationellt för att kunna ta tillvara gemensam kunskap, då de grundläggande rättigheter som definierar vårt och upphovsmännens verksamhetsområde (liksom utföranderättssällskapens och de mekaniska sällskapens verksamhetsområde) numera är utsatta för ett yttre tryck som saknar motstycke i både musik- och industrihistorien.

FOTO: Peter Hallbom

Detta yttre tryck kan förstas sammanfattas som den omfattande illegala kopiering som den digitala tekniken möjliggör. I den delen har vi inga andra möjligheter än att bättre än tidigare berätta vilka vi är och vad vi gör – och vad upphovsrätten betyder för ett teknologiskt högt utvecklat samhälle, i synnerhet som den illegala kopieringen effektivt tar bort de incitament som kännetecknar en dynamisk marknad.

Men vi måste också börja lära oss vad opinionsbildning är. Inte minst nu när vi allt oftare ser och hör att beslutsfattare, som i många fall saknar djupare insikter och erfarenheter om de industriella villkor som måste gälla också på en konstnärligt inriktad marknad, har svårt att balansera behovet av skydd för det fria skapandet mot stora potentiella väljargrupperns faktiska beteende i den digitala miljön. För att inte nämna de i lobbysammanhang kapitalstarka producentgrupper som plötsligt vädrar morgonluft i sin önskan att till så låg kostnad som möjligt få lyfta in musiken i sina egna konsumentprodukter.

För den som ser ett värde i att Sverige även framöver ska kunna leverera professionell musik, är det dags att sätta på sig blåstället och börja jobba.

Men ingen annan än vi själva kan göra det jobbet åt oss. Och ju större utbyte av idéer och erfarenheter som vi har med kollegor i andra delar av världen, desto bättre kommer vi att kunna formulera de argument som utgår från vår egen verklighet här hemma i Sverige! Var stolta!

KJELL-ÅKE HAMRÉN
Föreningsordförande

JURIDIK MED JOHAN

Förändringar i upphovsrättslagen är på ingång. Dessa kommer att bidra till att vi får bättre verktyg att ingripa mot de som har satt i system att inte respektera upphovsrätten. Du kan också på detta uppslag läsa om dispyter, citaträtt och ett och annat ackord.

Förslaget till ny lagstiftning bygger på ett direktiv avseende säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter*. Detta benämns det civilrättsliga sanktionsdirektivet. Lagändringarna ska enligt förslaget träda i kraft den 1 juli 2008. Tanken var att de skulle ha trätt i kraft 2006, men i Sverige tar saker lång tid...

FOTO: Peter Hallbom

Lagändringar

Huvudtanken är att upphovsmän och rättighetsinnehavare ska få bättre möjligheter att ingripa mot upphovsrättsliga intrång.

- Det ska bli möjligt för en domstol efter en begäran av en rättighetsinnehavare, att utfärda ett informationsföreläggande. D.v.s. att vid vite förelägga den som gjort eller medverkat till ett intrång att tillhandahålla information om ursprung och distributionsnät för den intrångsgörande varan eller tjänsten. Detta kan exempelvis vara IP-adresser, webbsidor och personnamn.
- Ett informationsföreläggande får enligt förslaget också meddelas mot bl.a. den som har tillhandahållit en tjänst som använts vid intrång, exempelvis ett webbhotell.
- Rättighetsinnehavare skall även få samla in och behandla uppgifter om intrångsgörare (bl.a. IP-adresser), i den mån behandlingen är nödvändig för att ett rättsligt anspråk ska kunna fastställas, göras gällande eller försvaras i ett enskilt fall.
- Domstolarna ska dessutom få möjlighet att ålägga den som har begått ett intrång att bekosta lämpliga åtgärder för att sprida information om domen i målet, exempelvis kostnader för att publicera den i en tidning.
- Det skall även bli möjligt för domstolarna att vid vite förbjuda den, som gjort sig skyldig till ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse till intrång, att fortsätta med åtgärden.

* Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004.

Toplines

Toplines kommer att behandlas till och från i denna spalt. Jag ser det främst som en avtalsrättslig fråga och inte en upphovsrättslig. Upphovsmännen måste ge sitt tillstånd om en bearbetning skall ske och så har det alltid varit.

Med teknikutvecklingen har det blivit än viktigare att ingå ordentliga avtal och det i tid. I samband med att en bearbetning skall göras bör upphovsmannen tidigt komma överens med den eller de som skall arbeta med verket om vilken andel bearbetaren skall ha rätt till. Om ytterligare personer skall få tillåtelse att komma in och arbeta med verket bör ramarna för detta fastställas på ett tidigt stadium. Förlagen måste dessutom "pusha" sina upphovsmän så att de reglerar sina mellanhavanden! Härutöver bör förlagen hitta någon modern form för att lösa dispyterna som riskerar att bli allt fler. Kanske någon eller några erfarna förläggare kan utses till medlare?

Jag har upprättat ett dokument som upphovsmän kan bilägga när de skickar i väg musikfiler för att underlätta för upphovsmännen att komma till skott med ordentliga avtal etc. Maila mig så skickar jag över dokumentet till dig som är medlem.

Controlled composition

Vissa har hört av sig och undrat vad en controlled composition clause är för något. Det är en klausul i ett fonogramkontrakt, som begränsar hur mycket mekanisk licensieringsavtalning en kompositör får avseende de verk som spelas in enligt fonogramkontraktet.

Citaträtten

Gränsen för när får man citera och när man inte får citera verkar vara helt klar bland medlemsförlag och allmänhet. Nedanstående fyra punkter måste uppfyllas för att man skall få citera ett upphovsrättsligt skyddat verk.

- Verket ur vilket citatet är hämtat är offentliggjort.
- Citatet sker i överensstämmelse med god sed och har ett lojalt syfte. Detta innebär att citaten endast skall användas i anknytning till den vetenskapliga och konstnärliga kritiken och debatten samt den allmänna diskussionen. Är inte citatet knutet till dessa områden är det inte tillåtet.
- Citaten får inte vara längre än som betingas av ändamålet. Detta innebär att citatet inte får vara längre än absolut

nödvändigt för att belysa det man vill säga. Att citera hela verk är normalt inte tillåtet, men kan vara det. Exempelvis kan en kortare dikt återges i en recension av en författare. Ju mer fristående ett citat är, desto mindre del av verket får citeras. I kritiska och vetenskapliga framställningar kan längre stycken vara godtagbara citat.

- Upphovsmannens ideella rätt får inte kränkas. Det innebär att namnet på upphovsmannen skall återges och att citatet inte får förekomma i något kränkande sammanhang.

Citaträtten är alltså mycket begränsad. Hör gärna av er om ni vill diskutera ett specifikt fall!

Ackord på hemsidor

Jag har även fått en del frågor från allmänheten som undrar om man får ange ackord på hemsidor utan upphovsmannen eller förlagets tillstånd. Svaret är såklart: Nej. Om du anger ackorden för en viss namngiven låt, är ackorden och ackordföljden intimt förknippade med låten och dess melodi, taktart etc.

Ett och annat

Det är klokt att ange följande i avtal;

"Detta avtal är av sin natur sådant att upphovsmannen bör söka juridisk rådgivning före påskrift".

Institutioner som skolor, kyrkor och universitet (även musikhögskolor) måste respektera upphovsrätten och vara goda föredömen. Glöm inte det!

Ps. Big Stars "September Gurls" är en höjdare. Vi ses och hörs!

JOHAN BERGBY
johan.bergby@smff.se
08-783 88 00

I föregående avsnitt fick vår hjälte, den unge och än så länge lovande låtskrivaren Johnny, sina första inblickar i den bistra musikförlagsverkligheten och dess olika företrädare. Denna kultureck i kombination med ett, även med söderkulturmått mätt, högt alkoholintag fick den önskade konsekvensen att vår talangfulle vän råkade bränna upp sin förskottscheck. I vissa kulturella kretsar hade detta tilltag säkerligen applåderats som ett lysande ställningstagande för den oberoende konsten... Johnny vill återigen påminna om att eventuella likheter med inom branschen förekommande personer och företag endast är en tillfällighet.

Del 2, Prolog

Det hade gått en vecka sedan han gjort den katastrofala upptäckten att han råkat bränna upp förskottschecken från det stora musikförlaget. Förutom att hans lägenhetsplaner i indietriangeln på Söder gick upp i rök så hade historien spritt sig som en löpeld inom branschen och bland hans musikerpolare. Han var otroligt jävla trött på skämt om att han var en äkta "eldsjäl" och så vidare. Desperat försökte han få tag på champagnedirektören på förlaget, allt han behövde var en ny check på hundrafemtio lakan så skulle allt ordna sig. Dirren var dock plötsligt helt oanträffbar (ett fenomen som han ännu inte visste var högst normalt i branschen) men Johnny stod slugt och väntade utanför förlagets garage när den svarta direktionsmercan diskret rullade ut.

"Ny check?, nja vi har ju skickat en och som vi ser det så är det upp till dig hur du hanterar värdepapper", konstaterades det med ett nöjt tonfall genom den nedvevade sidorutan. "Jag har förresten lite bråttom nu, ska till LA på konferens och "checka" läget, he he... Sen upp till vindistrikt, jag har ju ett "brinnande" intresse för Napa Valley som du vet, ho ho..." Nu låg han dubbelvikt av skratt inne i bilen. "Nä, nu måste jag dra så jag hinner "checka" in på Arlanda, ha ha..." Sidorutan åkte upp med ett väsende, men Johnny hann precis nappa åt sig ett par nya Gucci-solglasögon som låg på passagerarsätet. En av få kännbara förluster för en svensk förlagsdirektör.

VD-sekreteraren tyckte dock synd om Johnny efter alla telefonsamtal, och bokade in honom på en kurs för nya låtskrivare, "så att han skulle lära sig lite om hur musikindustrin fungerar". Så nu satt han här i ett trist inrett rum i STIM-huset. På vägen uppför trappan noterade han att ett helt väningsplan tycktes vara avsatt för Konsert & Bakgrundsmusik. "Shit, den här branschen måste vara gigantisk" tänkte han imponerat och gissade på att det då rimligtvis fanns ett helt kvarter med folk som sysslade med internet och online. Runt bordet satt kanske femton personer, en del verkade vara ungefär som han själv och ett par hälsade han igenkännande på. Inte de vassaste knivarna i låtskrivarlädan, men ändå. Att konkurrensen var låg var ingen

nyhet. Några solbrända typer med frikyrkofrisyrer antog han var schlagerkillar, men det fanns helt klart udda kufar på plats också.

Bredvid honom satt en storväxt finne och malde på om att han varit artist redan på 80-talet, han tycktes ha behållit sitt artistnamn också. Johnny kände inte till honom, vilket tydligen störde finnen, men de stora gesterna och ett något härjat utseende skvallrade om ett genuint arbetsbefriat konstnärsliv, antagligen hade han några rökiga år i Amsterdam bakom sig. "Kontoret på parkbänken" verkar vara hans melodi, tänkte Johnny med viss respekt. Dessutom verkade han vara ännu en av branschens komiker, nu var han i full färd med att skämta om den uppsjö av konstiga förkortningar som onekligen verkade finnas i branschen. "Hörru Johnny, vet du vad SAMI betyder?". Cool tystnad från Johnnys sida. "Stjal Alla Musikers Intäkter", finnen skrattade så snuset föll ut på bordet. Men den grövsta är SMFF, hör här...fortsatte den store när en myndig men samtidigt låg och formell röst hördes över bordet, "det räcker nu".

Johnny hade redan hälsat på röstens ägare. Han hade mumlat fram sitt namn, men Johnny tolkade det som "Cattle Scar" nånting, ännu en veteran som tagit sig sitt gamla artistnamn tydligen. I den här industrin gällde det att ha stort ego helt klart. Cattle måste ha varit nån gammal hårdrockare, schysst! Numera såg han dock mer ut som en bankkamrer, men det är klart i längden kommer ingen undan frisörsmaffian, tänkte Johnny. När han hade försökt diskutera gamla livealbum med Slayer så hade dock Cattle förnärligt väst nåt om att han var seriös. Shit, killen tyckte Slayer var lättviktare, det här var the real deal han snackade med. Johnny, som ansåg sig vara ett socialt geni, ja närmast en Söderstekare, klämde till med "ja du din gamle rocker" för att visa sin uppskattning. Cattle stirrade ned i bordet och viskade om noter. Blygsam kille, tänkte Johnny.

"Jag fick femhundrausen i förskott för tre låtar", skröt en kille i Johnnys ålder högljutt. Det var från ett stort

amerikanskt förlag som Johnny, när han en gång tidigare utan framgång försökt forcera receptionen där, trots var religiöst eftersom de hade ett kyrkoliknande namn. Avundsjukan och irritationen runt bordet växte genast, men vände snabbt till triumferande miner. "Du ljuger", sa en av schlagerkillarna. "Knappt nån här vid bordet har hört talas om det där förlaget. Att ett påstått jätteförlag från USA skulle kunna vara så anonymt och okänt i musikindustrin i Sverige är helt enkelt omöjligt. Tror ni jänkarna skulle tolerera nåt sånt?"

Till Johnnys stora förvåning reste sig nu plötsligt finnen och den väl förklädde hårdrockaren upp och konstaterade att "jaha, välkomna, nu börjar vi". De två snubbarna visade sig vara förlagschefer! Det här måste vara landets mest gränsöverskridande bransch, tänkte Johnny lätt chockad. Och det var inget mot hans reaktion när han såg vilka två figurer det var som nu klev in genom dörren...

fortsättning följer i nästa nummer...

TILL SIST: Notiser

Ny medlem i SMFF

SMFF välkomnar **Zac Music**, som antogs som ny medlem vid höstens stämma den 4 oktober. Mannen bakom **Zac Music** är **Kent Mattsson**, som har bedrivit förlagsverksamhet sen 1996.

Musikförläggarnas Pris 2007 – den 26 oktober

All press är välkomna före och efter utdelningen. Lunchen startar 12.00 med mingel. Själva prisutdelningen kommer att vara mellan 13.00–17.00 på Berns Salonger i Stockholm.

Universal Music Publishings förvärv av BMG Music Publishing

Efter Universal Music Publishings förvärv av BMG Music Publishing står det nu klart sen en tid tillbaka att Martin Ingeström utsetts till M.D/V.P Nordic Countries för det nya företaget. Just nu pågår det praktiska arbetet med sammanslagningen av de båda bolagen.

ALMOST FAMOUS

Den 2 oktober hade SMFFs demoklubb Almost Famous sin premiär för inför hösten. Nästa klubb tillfälle är 6 november på Alcazar, Nalen. Mer info finner ni på: www.myspace.com/almostfamous. Välkomna!

Melodifestivalen 2008

Den 25 september var alla bidrag inlämnade från allmänhet och förlag. Den 16 oktober håller SVT sin presskonferens för att berätta vilka bidrag som har tagit sig vidare i tävlingen. För mer info om tävlingen se www.svt.se/melodifestivalen

Personalförändringar

På Air Crysalis Scandinavia har en del hänt på personalsidan. Ekonomichefen Johan Asperyd har slutat och ersatts av Kristina Kaas. Cindy Raita är tillbaka efter mammaledighet och Caroline Bäuml har blivit synkansvarig och assistent till Fredrik Zmuda.

Om ni har nya kontaktuppgifter eller inte vill ha tidningen skickad till er, vänligen skicka ett mail till uppdatera@smff.se

SMFF
Box 27327 102 54 Stockholm
Tel: +46(0)8 783 88 00 www.smff.se info@smff.se